

1968, 13. srpen, Praha. - František Kriegel a Zdeněk Mlynář předsednictvu ústředního výboru KSČ. Zpráva o vzniku Klubu angažovaných nestraníků a návrhy na politická opatření.

Klub angažovaných nestraníků

V průběhu března a dubna t.r. došlo v některých českých krajích k vytvoření přípravných výborů KAN. Vzhledem k dotazům KNV, jimž byly žádosti o legalizaci předkládány, došlo k jednání se zástupci pražského přípravného výboru, který potvrdil, že hnutí v krajích je propojeno centrálně a že má být rovněž podána ministerstvu vnitra žádost o schválení stanov KAN jako celostátní organizace. Při tomto jednání byl přípravný výbor upozorněn na to, že v návrhu stanov je řada formulací, které by nemohly být při dalším řízení akceptovány, protože jsou v kolizi s různými právními předpisy. Po tomto byly stanovy v jednotlivých krajích odvolány.

Dne 16. května t.r. byla ministerstvu vnitra podána nová žádost o schválení stanov KAN, v níž se počítalo se vznikem organizace s celostátní působností a co do obsahu byla koncepce zamýšlené organizace poněkud změněna, takže zjevně neměla poslání sledované předchozími návrhy. Ministerstvo vnitra k návrhu zahájilo řízení, z něhož vyplynulo, že organizace sleduje v některých rozhodujících směrech činnost politické strany, a to jak z hlediska cílů a prostředků, tak i z hlediska nastíněného politického programu. Vzhledem k tomu, ačkoliv ministerstvo vnitra nemohlo ještě ukončit řízení o návrhu, byli představitelé přípravného výboru 9. července informováni o předběžných výsledcích řízení, které naznačily, že je značně problematické, zda ministerstvo vnitra je vůbec příslušné pro řešení žádosti vzhledem k tomu, že nejde ve skutečnosti o dobrovolnou organizaci podle zákona č. 68/1951 Sb., ale spíše o organizaci sledující činnosti politické strany. V tomto směru byli zástupci KAN znovu informováni 25.7. v souvislosti s požadavkem přípravného výboru KAN v Českých Budějovicích, který podle informací KNV zahájil nad rámec svého oprávnění nábor členů. Zástupci KAN byli rovněž informováni na skutečnost [!], že nad rámec svého oprávnění pořádají mítinky a besedy a vyvolávají rezolucemi tlak na urychlenou legalizaci. Zástupci KAN uznali odůvodnitelnost postupu a stanoviska ministerstva vnitra.

Pokud jde o kontakty s představiteli Národní fronty, proběhly dosud tři schůzky. Na první z nich za účasti dr. Fr. Kriegla a doc. Zdeňka Mlynáře došlo pouze k informativnímu rozhovoru, který vyústil v závěr, že se Národní fronta k problematice KAN vrátí v září t.r. S tím vyslovili představitelé přípravného výboru dr. Štěpánek, Mlýnková a ing. Battěk souhlas.

Tato dohoda však nebyla dodržena a prostřednictvím tisku a rezolucí byl vyvolán tlak na urychlení legalizace a poté přijetí do Národní fronty.

Na druhé schůzce za účasti dr. Fr. Kriegla, doc. Zdeňka Mlynáře a Evžena Erbana, na které se za přípravný výbor KAN zúčastnil dr. Štěpánek, dr. Langer a ing. Battěk, se podrobněji projeví názory těchto představitelů KAN, odlišné od dřívějších prohlášení a návrhu stanov. Šlo v podstatě o tyto návrhy, na nichž uvedení zástupci KAN i nadále setrvávají:

1. KAN v současné době respektuje realitu, že KSČ má v rukou politickou moc a její progresivní křídlo podporují. Perspektivně však považují úlohu jakýchkoli politických stran za překonanou a vidí výhled v uplatňování politického systému prostřednictvím nezávislých progresivních a schopných jednotlivců. Toto stanovisko opírají i o zkušenosti z posledních let, kdy zejména v západní Evropě roste význam nátlakových skupin - klubů - a formuje se mimoparlamentní opozice.

2. KAN je zakládán jako politický klub (až na dva členy ústředního přípravného výboru jsou v tomto názoru jednotni), faktem však také je, že nemusí záviset na úmyslech zakladatelů a rozhodující bude, čím se na politické scéně stane (zda politickou stranou či naopak volným nátlakovým hnutím).

3. KAN nechce být pouhým diskusním klubem, neusiluje o to, aby na sebe strhl politickou moc, ale rozhodně chce »do hry o moc zasahovat«. Počítá s delegováním svých zástupců do zastupitelských sborů (což ve stanovách je zatměno), ne však mechanicky, ale jen v tom případě, když bude mít vhodnější kandidáty než politické strany.

4. Trvají na velmi volném členství bez závaznosti usnesení orgánů KAN, vnitřní disciplíny a jednotlivých světonázorových přístupů.

5. KAN by se mohl vyvíjet jako politická organizace ztrácející výhledově rysy politické strany, ovšem vývoj může být i opačným směrem, což bude hlavně záviset na postoji ostatních politických stran a sil.

6. Trvá se na výstavbě místních klubů a územních mezičlánků završených ústředním výborem a v praxi je vyvíjeno úsilí zakládat kluby KAN na pracovištích. Představitelé KAN operovali počty 40 až 50 tisíc stoupenců.

Ověřováním činnosti přípravných výborů v krajích a okresech se zjišťuje, že uvedené počty stoupenců jsou značně nadsazené, stejně tak i vlastní aktivita většiny přípravných výborů. V konkrétních případech v jednotlivých místech se ukazuje, že členy přípravných výborů jsou vedle politicky dříve neorganizovaných občanů bývalí sociální demokraté nebo bývalí členové KSČ, kteří se z různých důvodů se stranou rozešli.

Jednání na půdě ÚV NF nebylo na tomto základě ovšem uzavřeno a vzhledem k tomu zůstalo otevřeno i řízení vedené ve věci stanov na ministerstvu vnitra. Představitelům KAN však bylo jasně řečeno, že v úvahu přichází uznání jen místních klubů.

Závěr:

Politické řešení je velmi složité. Legalizace KAN jako celostátní organizace a jeho přijetí do Národní fronty jako organizace sledující fakticky činnost politické strany vytváří možnost, že atributy politické strany budou dále sílit, přičemž programové principy jsou natolik volné a nezávazující, že je těžko předvídat jakýkoliv skutečný vývoj.

Myšlenka uznat KAN - kluby v místech bez centrálního řízení, které by individuálně mohly působit v místních orgánech NF, narazí s velkou pravděpodobností na odpor přípravného vedení KAN. Kromě toho toto řešení nevyklučuje teoreticky možnost pozdější integrace. Přesto však je toto řešení nejvhodnější a po schválení zákona o NF by při něm byla zaručena plná kontrola rozvoje KAN i možnost zabránit vzniku KAN ve funkci politické strany; zároveň by nedošlo ke konfliktu v současné době, neboť organizace KAN by nebyly mocensky potlačeny, ale jen decentralizovány.

Vzhledem k objektivní potřebě věnovat zvýšenou pozornost politicky neorganizovaným občanům se proto doporučuje, aby základní organizace složek NF věnovaly této problematice zvýšenou pozornost. Jeví se jako vhodné, aby hlavně při okresních výborech NF se postupně ustavovaly např. »občanské kluby NF«, které by přispívaly k rozšíření účasti politicky neorganizovaných občanů na tvorbě i realizaci politiky v místech. Tam, kde místní kluby KAN sledují obdobný cíl, bylo by možné je přijmout do orgánů NF v místech.

Perspektivně viděno lze politicky docílit negaci nežádoucí aktivity a politického vlivu KAN právě aktivní činností NF; fakticky žije KAN z pořádání politických diskusních shromáždění, kam často zve představitele stran NF, kulturní činitele apod. Kdyby NF sama prováděla systematicky politickou činnost tohoto druhu, ztratí KAN postupně svou hlavní živnou půdu. Proto i definitivní politické vyřešení této problematiky je třeba sledovat spolu s opatřeními směřujícími k celkové politické aktivizaci NF.

SÚA, AÚV KSČ, f. 07/15, sv. 9, a.j. 89, 13.8.1968. - Cyklostyl A 4, 4 s.